

ERFRECHT & GIFTEN
De nieuwe Erfwetten 2017 en 2018

ERFRECHT & GIFTEN
De nieuwe Erfwetten 2017 en 2018

RENÉ DEKKERS†
HÉLÈNE CASMAN
ALAIN LAURENT VERBEKE
ELISABETH ALOFS

Derde herwerkte editie, 2018

intersentia
Antwerpen – Cambridge

Erfrecht & giften, *De nieuwe Erfwetten 2017 en 2018*

Eerste editie, 2015
Tweede herwerkte editie, 2017
Derde herwerkte editie, 2018

René Dekkers, H el ene Casman, Alain Laurent Verbeke en Elisabeth Alofs

  2018 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0991-2
D/2018/7849/90
NUR 820

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

WOORD VOORAF BIJ DE DERDE EDITIE

Geïnspireerd door en schatplichtig aan het *Handboek Burgerlijk Recht* van René DEKKERS en in het bijzonder DEKKERS-CASMAN – Deel IV, willen we met dit boek *Erfrecht & giften* de materie op een meer bevattelijke en beknopte wijze inzichtelijk maken. We proberen keer op keer door te dringen tot de kern van de zaak. Via DEKKERS, over CASMAN en VERBEKE, tot ALOFS omspannen we vier generaties van academici die een verantwoordelijkheid dragen voor het universitair onderwijs in het familiaal vermogensrecht.

In de tweede editie hebben wij de nieuwe Erfwet 2017 verwerkt (wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, *BS* 1 september 2017). Deze derde editie is up-to-date tot september 2018 met volledige integratie van de Erfwet 2018. Tijdens het voorbije jaar werden vanuit de praktijk en de universiteiten diverse bedenkingen geformuleerd ten aanzien van de Erfwet 2017. Een aantal daarvan werden bij wijze van reparatie opgenomen in Hoofdstuk 6 van de wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en diverse andere bepalingen wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse bepalingen ter zake (*BS* 27 juli 2018). Beide wetten treden in werking op 1 september 2018. Zij hervormen het Belgische erfrecht op een aantal zeer belangrijke punten (zie Inleiding).

Dit boek is in de eerste plaats een studieboek voor onze studenten van het bachelorvak familiaal vermogensrecht aan de KU Leuven, zowel op de campussen van Leuven, Kortrijk als Brussel, en aan de Vrije Universiteit Brussel. Wij schetsen de elementaire regels van het erfrecht en de giften. De tekst is beknopt en ook het voetnotenapparaat is beperkt gehouden. De doctrine wordt vermeld in een algemene bibliografie en in een specifieke literatuurlijst bij de aanvang van elk hoofdstuk.

Hoewel er nu een nieuw erfrecht is, blijft het vroegere erfrecht in een aantal situaties van overgangsrecht zijn belang behouden. Bovendien moet men het nieuwe recht kunnen plaatsen in zijn historische context.

Woord vooraf bij de derde editie

Veel van de wijzigingen kunnen pas echt worden begrepen als men ziet welk probleem onder het vroegere recht speelde.

Daarom vindt de lezer in kleine druk op tal van plaatsen nog enige toelichting over het vroegere recht. Dit boek is ook een studieboek voor praktijkjuristen, voor advocaten, notarissen en magistraten. Zij vinden hierin één van de eerste geïntegreerde commentaren over het nieuwe erfrecht. Bovendien is niemand ooit volleerd in het recht, en zeker niet in het familiaal vermogensrecht. Eenieder die in de praktijk complexe dossiers behandelt, weet hoe belangrijk het is om niet te verdrinken in al te technische details en zich niet te verliezen in oeverloze theoretische redeneringen. Om door de bomen het bos te blijven zien, moet men de basisconcepten beheersen en deze telkens weer kritisch, met een frisse en open blik, herbekijken vanuit het perspectief van een nieuwe concrete vraag of dossier.

Graag nog een woord van dank aan de uitgeverij Intersentia voor de efficiënte behandeling van het manuscript, en aan de medewerkers van het Leuvense Rector Roger Dillemans Instituut Familiaal Vermogensrecht voor hun medewerking bij het updaten van de bibliografie en het nalezen van de drukproeven.

Derde herwerkte editie – september 2018

OVER DE AUTEURS

René DEKKERS (1909-1976) begon zijn academische loopbaan in 1936 als hoogleraar Romeins recht, na het behalen van een aggregaat hoger onderwijs over *La fiction juridique*. Hij doceerde aan de Université libre de Bruxelles, aan de Vrije Universiteit Brussel en aan de Rijksuniversiteit Gent. Later doceerde hij ook burgerlijk recht en wijsbegeerte van het recht. In Gent was hij decaan van de faculteit rechten. Hij is ook rector van de universiteit van Lubumbashi in Congo geweest (1966-1970). Hij publiceerde over rechtsgeschiedenis (*Bibliotheca belgica juridica*) en rechtsvergelijking (*Le droit privé des peuples*). Hij werkte mee aan de monumentale *Traité élémentaire de droit civil belge* van zijn leermeester Henri De Page. In zijn beknopte en heldere stijl schreef hij zowel de Franstalige *Précis de droit civil belge* als het Nederlandstalige *Handboek Burgerlijk Recht*, telkens in drie delen. De Nederlandse versie werd in de periode 2005-2010 in vier delen herwerkt; daar hebben zowel Hélène Casman als Alain Laurent Verbeke toe bijgedragen.

Hélène CASMAN (°1948) is emerita gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB), erenotariss en wetenschappelijk adviseur bij het advocatenkantoor Greenille by Laga. Aan de VUB was zij gedurende veertig jaar belast met het onderwijs in notarieel familierecht en doceerde er ook zakenrecht en gezins- en familiaal vermogensrecht. Ze creëerde er het vak vereffening & verdeling. Tot voor kort was ze er ook directeur van de opleiding notariaat. Zij was decaan van de rechtsfaculteit aan de VUB, evenals vice-rector Studentenbeleid. Zij was ook hoogleraar zakenrecht aan de Universiteit Antwerpen en gewoon hoogleraar notariaat aan de Université libre de Bruxelles (ULB). Ze is plaatsvervangend raadsheer in het hof van beroep van Brussel geweest en is nu nog plaatsvervangend vrederechter in Brasschaat. Door de voormalige minister van Justitie Annemie Turtelboom werd zij belast (2012-2014) met een opdracht tot het formuleren van voorstellen voor de hervorming van het familiaal vermogensrecht. Zij is actief lid van de expertencommissie erfrecht en relatievermogensrecht o.l.v. huidig minister van Justitie Koen Geens, en was in die hoedanigheid nauw betrokken bij de hervorming die resulteerde in de Erfwetten 2017 en 2018. Zij is door de minister aangesteld om de hercodificatie van het relatievermogensrecht, erfrecht en giften tot stand te brengen.

Alain Laurent VERBEKE (°1964) doceert sinds meer dan dertig jaar aan de KU Leuven nationaal, internationaal en notarieel familiaal vermogensrecht, bijzondere overeenkomsten, onderhandelen en bemiddelen, in de bachelor en master rechten en in de master notariaat. Hij is gewoon hoogleraar privaatrecht & ADR en directeur van het Rector Roger Dillemans Instituut Familiaal Vermogensrecht, tevens co-directeur van het Leuvens Centrum Notariaat en van het Instituut Contractenrecht. Aan de faculteit psychologie is hij covoorzitter van het Leuven Center for Collaborative Management (LCM). Hij is (co)promotor van talrijke doctoraten, in de rechten en in de psychologie.

Hij is advocaat aan de balies van Brussel en Kortrijk, senior partner bij Greenille by Laga, gespecialiseerd in de begeleiding van private clients.

Sinds 2007 is hij Visiting Professor of Law aan Harvard Law School en sinds 2008 Professor of Law aan UCP Lisboa Global School of Law. Hij is ook bijna twintig jaar gewoon hoogleraar privaatrecht en rechtsvergelijking aan Tilburg University. Hij ontving de Francqui Leerstoel (VUB, 2010-2011), de Van Oosterwyck Leerstoel notarieel recht (VUB, 2003) en de KBC Chair in Family Wealth aan de Antwerp Management School (2014-2015). In Harvard is hij verbonden aan het Program on Negotiation (PON).

Hij is actief lid van de expertencommissie erfrecht en relatievermogensrecht o.l.v. huidig minister van Justitie Koen Geens, en was in die hoedanigheid nauw betrokken bij de hervorming die resulteerde in de Erfwetten 2017 en 2018.

Zie meer op www.law.kuleuven.be/fvr/nl/pdf/cvALV.

Elisabeth ALOFS (°1979) is docente aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB), waar zij onder meer de vakken gezins- en familiaal vermogensrecht, vereffening & verdeling en notarieel familierecht doceert en directeur is van de opleiding notariaat. Zij is tevens als academisch medewerker verbonden aan de onderzoeksgroep Persoon & Vermogen van de Universiteit Antwerpen. Haar onderzoek situeert zich in het familierecht en het socialezekerheidsrecht en in het bijzonder op het snijvlak van beide rechtsgebieden. In dat domein schreef zij ook haar proefschrift: *Bescherming bij ontbinding van het huwelijk. Een onderzoek naar de houdbaarheid van het overlevingspensioen, het echtscheidingspensioen en de uitering na echtscheiding*. Onder meer naar aanleiding van haar proefschrift werd in 2014 de regeling inzake het overlevingspensioen hervormd.

Zie meer op www.vub.ac.be/people/elisabeth-alofs.

INHOUD

Woord vooraf bij de derde editie	v
Over de auteurs	vii
Inleiding – Erfwetten 2017 & 2018	xiii
Algemene bibliografie	xix
<i>DEEL I.</i>	
<i>ERFRECHT</i>	1
Hoofdstuk 1. Erven	3
Afdeling I – Basisbegrippen	3
Afdeling II – Opvallen van de nalatenschap	4
Hoofdstuk 2. Erfbekwaamheid	9
Afdeling I – Begrip en voorwaarden	9
Afdeling II – Bestaan als voorwaarde van erfbekwaamheid	10
Afdeling III – In leven zijn als voorwaarde van erfbekwaamheid	11
Afdeling IV – Uitsluiting en verval van erfrecht	13
Afdeling V – Onwaardigheid om te erven	14
Hoofdstuk 3. Wettelijke erfgerechtigden: verwanten	17
Afdeling I – Wie is wettelijk erfgerechtigd?	18
Afdeling II – Eerste orde: afstammelingen	20
Afdeling III – Tweede orde: broers en zussen, vader en moeder	27
Afdeling IV – Derde orde: Louter ascendenten	30
Afdeling V – Vierde orde: Verdere zijverwanten	32
Hoofdstuk 4. De langstlevende echtgenote	37
Afdeling I – Plaats van de langstlevende echtgenote in de devolutie	39
Afdeling II – Voorwaarde voor het erfrecht van de langstlevende echtgenote	40
Afdeling III – Welk erfrecht verkrijgt de langstlevende echtgenote?	42
Afdeling IV – Het erfrechtelijk vruchtgebruik van de langstlevende echtgenote	50
Intersentia	ix

Afdeling V – Omzetbaarheid van het erfrechtelijk vruchtgebruik van de langstlevende echtgenote	51
Hoofdstuk 5. De langstlevende wettelijk samenwonende levensgenote	61
Afdeling I – Erfrecht voor de langstlevende wettelijk samenwonende levensgenote.	62
Afdeling II – Het erfrechtelijk vruchtgebruik op de gezinswoning. . .	64
Afdeling III – Aard van dit erfrechtelijk vruchtgebruik	66
Afdeling IV – Het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende levensgenote is een anomaal erfrecht	67
Hoofdstuk 6. De Staat als onregelmatige erfopvolger	71
Hoofdstuk 7. Anomale erfopvolging	73
Hoofdstuk 8. Hoe de nalatenschap verkregen wordt	75
Afdeling I – De situatie van de erfgerechtigde	75
Afdeling II – De verkrijging van het bezit van de nalatenschap	77
Afdeling III – De optie van de erfgerechtigde	78
Hoofdstuk 9. Geen keuze vooraf: geen erfovereenkomsten?	87
Afdeling I – Uitoefening van de optie en verboden erfovereenkomsten	88
Afdeling II – Bedingen over de nalatenschap van een derde	90
Afdeling III – Bedingen over de eigen nalatenschap	92
Hoofdstuk 10. Verdeling van de nalatenschap.	103
Afdeling I – Begrip verdeling.	104
Afdeling II – Soorten verdeling	107
Afdeling III – Inbreng	109
Afdeling IV – Bijkomende regels inzake verdeling.	137
DEEL II.	
GIFTEN	145
Hoofdstuk 1. Giften en rechtshandelingen onder kosteloze titel . .	147

Hoofdstuk 2. Algemene regels voor giften	157
Afdeling I – Toestemming	157
Afdeling II – Bekwaamheid om te geven	162
Afdeling III – Bekwaamheid om te krijgen	165
Afdeling IV – Voorwerp	179
Afdeling V – Oorzaak	180
Afdeling VI – Voorwaarden	184
Hoofdstuk 3. Schenkingen	191
Afdeling I – De eigenlijke of rechtstreekse schenking	194
Afdeling II – Het schenkingscontract	195
Afdeling III – Nietigheid van de schenkingsakte	200
Afdeling IV – Onherroepelijkheid van de schenking	202
Afdeling V – Ontbinding (herroeping?) van de schenking	209
Afdeling VI – Handgift	215
Afdeling VII – Onrechtstreekse schenking	219
Afdeling VIII – Vermomde schenking	225
Hoofdstuk 4. Legaten of testamentaire giften	229
Afdeling I – Het testament	231
Afdeling II – Essentiële kenmerken van het testament	234
Afdeling III – Eigenhandig testament	239
Afdeling IV – Authentiek of notarieel testament	248
Afdeling V – Testament in internationale vorm	256
Afdeling VI – Herroeping van het testament	260
Afdeling VII – Legaten	260
Afdeling VIII – Bijzondere testamentaire clausules	273
Hoofdstuk 5. Drie bijzondere giften	281
Afdeling I – Contractuele erfstelling	281
Afdeling II – Ascendentenverdeling	282
Afdeling III – Erfstelling over de hand	285
Hoofdstuk 6. De globale erfovereenkomst	287

DEEL III.	
RESERVE EN BESCHIKBAAR DEEL	297
Hoofdstuk 1. De reserve	299
Hoofdstuk 2. Omvang van de reserve	305
Afdeling I – Afstammelingen	305
Afdeling II – Langstlevende echtgenote	306
Hoofdstuk 3. Essentiële kenmerken	309
Afdeling I – Wettelijk toegekende erfrechtelijke reserve	309
Afdeling II – De reserve beschermt alleen tegen giften	314
Afdeling III – Het beschikbaar deel	316
Hoofdstuk 4. Werking van de reserve	319
Afdeling I – Hersamenstelling of reconstructie van het vermogen	319
Afdeling II – Aanrekening van de giften	324
Afdeling III – Inkorting	328
Afdeling IV – Verzaking aan de inkorting	337
Hoofdstuk 5. Reserve van de langstlevende echtgenote	341

INLEIDING – ERFWETTEN 2017 & 2018

De Erfwetten 2017 & 2018 zijn op 1 september 2018 in werking getreden, en veranderen grondig het aanzicht van het Belgische erfrecht. Zij brengen deze materie weer bij de tijd, aangepast aan de noden van een moderne samenleving, zonder de verworvenheden en fundamenteën van het vroegere erfrecht volkomen overboord te gooien. De wetgever is erin geslaagd een compromis te vinden tussen vele verschillende en soms tegengestelde visies, en zo met een evolutie, zonder bruuske revolutie, een intelligente hervorming tot stand te brengen.

De wet van 31 juli 2017 “tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake” werd in het *Belgisch Staatsblad* gepubliceerd op 1 september 2017. Vanaf dan liep een periode van een jaar voor de burger om bepaalde aspecten van het oude erfrecht via een notariële verklaring van behoud toch te laten voortduren. De Erfwet 2018 heeft deze periode met nog een jaar en een dag verlengd tot 1 september 2019 (zie hierna bij overgangsrecht).

Bovendien kreeg de praktijk ook een jaar om de nieuwe bepalingen in te studeren. Die kritische analyse leidde tot een aantal bijzonder nuttige bedenkingen bij de wet. De zgn. reparaties bij deze wet, wij noemen het liever preciseringen en verduidelijkingen, zijn opgenomen onder Hoofdstuk 6 van de wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en diverse andere bepalingen wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse bepalingen ter zake (*BS* 27 juli 2018).

Vijf krachtlijnen

In de memorie van toelichting bij de Erfwet 2017 wordt de hervorming samengevat in vijf krachtlijnen.¹ Wij stippen hierbij ook de belangrijkste preciseringen van de Erfwet 2018 aan.

¹ *Parl.St.* Kamer 2016-17, nr. 54-2282/001, 1-4.

1. De regels over de *erfrechtelijke reserve* wijzigen grondig:
 - van een reserve in natura naar een reserve in waarde; ons erfrecht verlaat definitief de strakke wereld van het erfrecht in natura en wordt gemoderniseerd via een economische benadering in waarde;
 - de globale reserve wordt herleid tot de helft van de fictieve massa, waardoor de beschikkingsvrijheid van de erflater toeneemt;
 - de waardering van schenkingen voor toevoeging aan die fictieve massa met het oog op eventuele inkorting wordt vereenvoudigd en uniform gemaakt met de waardering bij inbreng: de waarde op het moment van de schenking, geïndexeerd tot het tijdstip van overlijden.
 - ten slotte wordt ook de reserve van de ascendenten afgeschaft; er komt een onderhoudsvordering voor hen.
2. De regels over de *inbreng van giften* veranderen:
 - het wettelijk vermoeden dat giften een voorschot zijn op hun erfenis en dus moeten worden ingebracht in de nalatenschap, geldt niet meer voor alle erfgenamen, doch enkel nog voor de afstammelingen;
 - ook de inbreng van giften gebeurt voortaan in waarde;
 - de waardering van giften voor de inbreng wordt vereenvoudigd en uniform gemaakt met deze bij de inkorting; er wordt ook geen onderscheid meer gemaakt naargelang het over roerende of onroerende goederen gaat; de Erfwet 2018 preciseert dat de waardeeringsregels dwingend zijn.
3. De regels over de *verdeling* worden aangepast:
 - geen grote inhoudelijke wijzigingen maar wel een betere en duidelijkere organisatie van de regels in het Burgerlijk Wetboek, ook meer in overeenstemming met de relevante bepalingen uit het Gerechtelijk Wetboek;
 - een duidelijke regeling over de inbreng van schulden.
4. Het verbod op *erfovereenkomsten* wordt versoepeld en preciezer geregeld:
 - de contouren van een verboden erfovereenkomst worden gepreciseerd aan de hand van het onderscheid tussen overeenkomsten over de nalatenschap van een derde en deze over de eigen nalatenschap; in de Erfwet 2018 worden de dubbele OBT-overeen-

- komsten onbeperkt toegelaten en wordt de nietigheidssanctie genuanceerd;
- een aantal punctuele erfovereenkomsten worden mogelijk; het belangrijkste daarbij is de aanpassing van artikel 918 BW, dat van een complex misbaksel wordt hervormd tot een duidelijke wettelijke regeling;
 - een globale erfovereenkomst tussen een of twee ouders en hun kinderen wordt mogelijk gemaakt, zodat een voor dat gezin² specifiek evenwicht dat billijk en fair is, kan worden gevonden en conflicten zoveel mogelijk worden vermeden.
 - een aantal strikte formaliteiten worden ingevoerd, die in nagevoeg alle gevallen van erfovereenkomsten moeten worden nageleefd.
5. Het *evenwicht tussen langstlevende echtgenote en kinderen* wordt herijkt, ten voordele van de kinderen:
- de reserve van de kinderen kan pas in laatste instantie met het vruchtgebruik van de langstlevende worden bezwaard; daarvoor moet eerst het beschikbaar deel worden bezwaard; de precieze werking van deze regels wordt in de Erfwet 2018 concreter uitgewerkt in een nieuw artikel 858ter BW en een gepreciseerd artikel 914 BW;
 - de langstlevende echtgenote kan geen inbreng van giften meer vorderen, evenmin als dit van haar kan worden geëist; maar als er een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik is gedaan, tijdens het huwelijk met de langstlevende, dan kan zij dit vruchtgebruik na overlijden van de schenker voortzetten; in de Erfwet 2018 worden een aantal onduidelijkheden in deze regeling verhelderd;
 - de langstlevende kan geen erfrechten meer laten gelden op schenkingen die gebeurd zijn vóór haar huwelijk met de erflater;
 - stiefkinderen kunnen omzetting van vruchtgebruik verkrijgen op eerste verzoek; ook de langstlevende kan dat vragen. Het gaat om een omzetting in een breukdeel van de nalatenschap, waardoor de langstlevende deelgenote in volle eigendom in de nalatenschap wordt.

² Deze term wordt in dit boek doorgaans gebruikt in de ruime zin van ouders en hun kinderen, gemeenschappelijke en andere, samenwonend of niet.

Overgangsrecht

De invoering van nieuwe wetgeving heeft altijd belangrijke implicaties voor bestaande situaties. Dat is de vraag van het overgangsrecht: op welke nalatenschappen gelden nog de oude regels en vanaf wanneer zijn de nieuwe regels van toepassing? En wat zijn de gevolgen voor reeds doorgevoerde vermogensplanningen en schenkingen?

Bekijken we eerst de regels van de inwerkingtreding van de nieuwe Erfwetten. De wetgever geeft de burger en vooral de rechtspraak een jaar de tijd om zich in te werken en de nieuwe regeling te leren kennen. Aldus treden de wetten in werking op de eerste dag van de twaalfde maand na die van de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* (art. 73, eerste lid Erfwet 2017 en art. 80 Erfwet 2018). Dat is op 1 september 2018.

Het principe is bijgevolg dat de nieuwe regels van toepassing zijn op nalatenschappen die zijn opgevallen vanaf 1 september 2018.

En omdat giften in principe maar hun erfrechtelijke gevolgen laten voelen vanaf het overlijden van de schenker, bepaalt de wet dat de nieuwe regels ook van toepassing zijn op giften door de erflater gedaan vóór deze datum van inwerkingtreding, voor zover die erflater overlijdt vanaf 1 september 2018 (art. 66, § 1, tweede lid Erfwet 2017).

Die regeling voor de giften kan men echter niet in absolute zin laten gelden. Schenkingen en testamenten kunnen immers vele jaren geleden gedaan zijn, correct volgens de toen geldende regels. Het kan natuurlijk niet dat hun geldigheid nu plots beoordeeld zou worden volgens nieuwe regels, omdat de schenker na de inwerkingtreding van de Erfwetten overlijdt.

Daarom schrijft artikel 66, § 2, eerste lid Erfwet 2017 voor dat de “materiële en formele geldigheid van giften, erfovereenkomsten of verklaringen die zijn gedaan voorafgaandelijk aan de inwerkingtreding van deze wet bij toepassing van de dan geldende regels, onverlet gelaten (worden) door deze wet”.

Niet alleen de geldigheid, maar ook bepaalde gevolgen van een schenking blijven na de inwerkingtreding van de Erfwetten onderworpen aan de oude regels.

Het betreft in eerste instantie de zgn. ‘kwalificatie’ van de schenking, namelijk als voorschot op erfenis aan een erfgenaam, of daarentegen

buiten zijn erfdeel, ook genoemd bij vooruitmaking of met vrijstelling van inbreng (zie nrs. 150-151) (art. 66, § 2, tweede lid Erfwet 2017).

Ook als het gaat over een inbreng door of ten aanzien van een langstlevende echtgenote, blijft de oude regel van artikel 858*bis* BW gelden (zie nr. 131) (art. 66, § 3, eerste lid Erfwet 2017). Schenkingen ten aanzien van een langstlevende met vrijstelling van inbreng gedaan vóór 1 september 2018 blijven eveneens aan de oude regeling onderworpen. Zijn deze schenkingen gedaan met voorbehoud van vruchtgebruik voor de schenker, maar met vrijstelling van inbreng ten aanzien van de langstlevende echtgenote, dan is er voor de langstlevende op die schenkingen derhalve geen wettelijk toegekend vruchtgebruik voorzien zoals dit door de nieuwe Erfwetten is gecreëerd (art. 66, § 3, tweede lid Erfwet 2017). Schenkingen aan een kind gedaan met voorbehoud van vruchtgebruik onder het bestaande regime van artikel 918 BW, dus vóór 1 september 2018, blijven tot slot eveneens onder de oude regels vallen (art. 66, § 4 Erfwet 2017): de instemming door andere reservataire erfgenamen behoudt ten aanzien van deze schenkingen haar volledige uitwerking.

Daarnaast zijn er nog bepalingen over de wijze van inbreng of inkorting van een schenking (in natura of niet) en over de waarderingsregels van de schenkingen met het oog op de inbreng of de inkorting, die onder het vroegere recht anders zijn dan in het nieuwe erfrecht. Dit wordt geregeld in artikel 66, § 2, derde lid Erfwet 2017, voor de inbreng; en zelfde artikel, vierde lid, voor de inkorting.

De oude bepalingen blijven slechts in twee gevallen gelden: (1) ofwel als er uitdrukkelijk werd bedongen dat de inbreng of de inkorting in natura moet gebeuren, (2) ofwel als de schenker binnen een jaar na de publicatie van de wet een verklaring aflegt waarin hij aangeeft dat hij wenst dat de vroegere bepalingen van toepassing blijven op alle schenkingen die hij heeft gedaan voor de inwerkingtreding van de Erfwet 2017. De oorspronkelijke termijn voor een dergelijke ‘verklaring van behoud’ liep dus tot en met 31 augustus 2018. Op verzoek van het notariaat, en o.i. niet terecht en verwarrend, heeft artikel 71 van de Erfwet 2018 nu deze termijn met nog een jaar en een dag verlengd. De verklaring kan bijgevolg worden afgelegd “ten laatste op 1 september 2019, met inbegrip van laatstgenoemde datum”.

Die verklaring moet voor een notaris gebeuren en moet in authentieke vorm zijn opgemaakt. De regels over het afleggen van een verklaring van behoud van bepaalde gevolgen treden daarom ook, in afwijking van de regel van de uitgestelde inwerkingtreding, in werking vanaf de

dag van publicatie van de Erfwet in het *Staatsblad*. Dat geldt dan uiteraard ook voor de daarmee samenhangende bepaling over de publicatie van dergelijke verklaringen in het centraal register van testamenten en huwelijksovereenkomsten (art. 73, tweede lid *jo.* art. 70 *in fine*).

ALGEMENE BIBLIOGRAFIE

I. FAMILIAAL VERMOGENSRECHT (ALGEMEEN)

- BARBAIX, R., *Familiaal vermogensrecht in essentie*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 422 p.
- BARBAIX, R., *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 976 p.
- BARBAIX, R., COENE, M. en DU MONGH, J., *Erfenissen, schenkingen en testamenten. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl.
- BARBAIX, R. en DU MONGH, J., *Actualia vereffening en verdeling*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 58 p.
- BARBAIX, R. en DU MONGH, J., *Actualia vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 80 p.
- BARBAIX, R. en VERBEKE, A.L., *Kernbegrippen familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 318 p.
- BARBAIX, R. en VERBEKE, A.L. (eds.), *Actuele knelpunten familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 220 p.
- BARBAIX, R. en VERBEKE, A.L., *Beginselen relatievermogensrecht*, Brugge, die Keure, 2012.
- BOELEN, M., DE BOE, C., DEMARET, M., LELEU, Y.-H., STERCKX, L., TAYMANS, J.-F., THIERRY, J.-M., VAN BOXSTAEL, J.-L. en VAN MOLLE, M., *Questions particulières en matière de partage judiciaire*, Limal, Anthemis, 2016, 266 p.
- CASMAN, H., *Notarieel familierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1991, 654 p., 2de herwerkte uitgave, Herentals, KnopsPublishing, 2015, 472 p.
- CASMAN, H., *Studenteneditie Vereffening-Verdeling 2013-2014*, Herentals, KnopsPublishing, 2014, 286 p.
- CASMAN, H., “La réforme du droit patrimonial de la famille, telle qu’elle a été envisagée”, *TEP* 2014, 182-204.
- CASMAN, H. en ALOFS, E., “Het nieuw samengesteld gezin in het Belgisch familiaal vermogensrecht van 1804 tot nu: de wetgever heen en weer geslingerd tussen partner en kroost” in D. DE RUYSSCHER en E. ALOFS (eds.), *Het nieuw samengesteld gezin: recht en geschiedenis – Blended families: law and history*, Antwerpen, Maklu, 2014, 95-126.
- DEKKERS, R. en CASMAN, H., *Handboek Burgerlijk Recht, IV, Huwelijksstelsels, erfrecht en giften*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 997 p.
- DEKKERS, R., *Handboek van burgerlijk recht, Deel III, Huwelijksstelsels, erfrecht en giften*, Antwerpen, Standaard, 1971, 892 p.
- DELNOY, P. en MOREAU, P., *Les libéralités et les successions: précis de droit civil*, Brussel, Larcier, 2016, 432 p.
- DU MONGH, J. en VERBEKE, A., *Relatievermogensrecht, met het nieuwe huwelijksvermogensrecht 2018*, Leuven, Acco, 2018, tweede editie, 168 p.
- ENGELS, C., *La liquidation-partage judiciaire*, Brussel, Larcier, 2016, 362 p.
- LELEU, Y.-H., *Droit patrimonial des couples*, Brussel, Larcier, 2015, 582 p.
- PINTENS, W., DECLERCK, C., DU MONGH, J. en VANWINCKELEN, K., *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 1345 p.
- PINTENS, W., DECLERCK, C. en VANWINCKELEN, K., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Brugge, die Keure, 2015, 504 p.
- RENCHON, J., FONTEYN, J., VAN HECKE, A. en WELING-LILIEN, E., *Droit patrimonial de la famille in Recyclage en droit*, Limal, Anthemis, 2014, 156 p.

Algemene bibliografie

- STORME, M.E. en DE KEYSER, L., *Notarieel familiaal vermogensprocesrecht* in *Notariële Studies*, Leuven, Acco, 2017, 218 p.
- VAN MOLLE, M. (ed.), *La famille et son patrimoine en questions: Régimes matrimoniaux – Statut des couples non mariés – Successions et libéralités*, Limal, Anthemis, 2015, 245-286.
- VERBEKE, A., “De legitieme ontbloot of dood? Leve de echtgenoot!”, *TPR* 2000, 1111-1236 en als boek in Serie *Arx Notariatus* CXIII, Deventer, Kluwer, 2002, 2de herziene editie, IX+99 p. (<http://ssrn.com/abstract=1753186>).
- VERBEKE, A., *Knelpunten Familiaal Vermogensrecht*, Brussel, Larcier, 2003 (<http://ssrn.com/abstract=1753695>).
- VERBEKE, A. et al. (eds.), *Handboek Estate planning, Algemeen deel*. 7 delen, Brussel, Larcier, 2004, 1e editie en 2009, 2e herziene editie.
- VERBEKE, A.L., “Waardig familiaal vermogensrecht”, *TEP* 2013, nr. 3, 3-13 (<http://ssrn.com/abstract=2268870>).
- VERBEKE, A.L., “A new deal for Belgian Family Property Law” in *Liber amicorum Hélène Casman*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 461-493 (<http://ssrn.com/abstract=2312659>).
- VERSCHELDEN, G., *Handboek Belgisch personen- en familierecht*, Brugge, die Keure, 2016, 1028 p.

Zie tevens:

- de overzichten van rechtspraak in *TPR*, *RCJB* en (*Les dossiers du*) *JT*;
- de periodieke overzichten van rechtspraak en rechtsleer in *Rechtskroniek voor het Notariaat*, *Patrimonium* en *Tendensen Vermogensrecht*;
- de periodieke bundeling van rechtspraak in VERBEKE, A.L. et al. (eds.), *Rechtspraakfiches Familiaal Vermogensrecht* (Intersentia), nrs. 1 en 2 als afzonderlijk boek in *BEP* nr. 11 en 12 (2014), nr. 3 verschenen in *TEP* 2015, 109-242; nr. 4 verschenen in *TEP* 2016, 243-418, nr. 5 verschenen in *TEP* 2017, 201-446.
- de bijdragen in *BEP – Bibliotheek Estate Planning* (Intersentia);
- de bijdragen in *TEP – Tijdschrift Estate Planning* (Intersentia).

II. ERFRECHT

- AUGHUET, C., “Erfwet 31 juli 2017: eerste overzicht” in W. PINTENS en C. DECLERCK (eds.), *Patrimonium 2017*, Brugge, die Keure, 2017, 113-181.
- AUGHUET, C., “La réforme du droit successoral opérée par la loi du 31 juillet 2017: premier tour d’horizon”, *Act.dr.fam.* 2017, afl. 8-9, 198-228.
- BARBAIX, R., *Het nieuwe erfrecht 2017*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 373 p.
- BARBAIX, R. en VERBEKE, A.L., *Beginselen Erfrecht*, Brugge, die Keure, 2de herwerkte editie, 2013, 329 p.
- BARBAIX, R. en VERBEKE, A.L., *Kernbegrippen erfrecht en giften*, Brugge, die Keure, 2013, 200 p.
- BEVERNAEGIE, S., *La loi du 31 juillet 2017 réformant le droit des successions et des libéralités*, Waterloo, Kluwer, 2017, 572 p.
- CASMAN, H., “Nieuwe Erfwet. Een kennismaking”, *NJW* 2018, afl. 377, 134.
- CASTELEIN, C. en DIERYNCK, J., *Erfrecht wettelijk samenwonenden*, Gent, Larcier, 2017, 107 p.
- CASTELEIN, C., FOQUE, R. en VERBEKE, A. (eds.), *Imperative Inheritance Law in a Late-Modern Society. Five Perspectives*, Antwerpen, Intersentia, 2009, xvi + 224 p. (<http://ssrn.com/abstract=1793127>).

- DE PAGE, H. en DEKKERS, R., *Traité élémentaire de droit civil belge, Tome IX, Les successions*, Brussel, Bruylant, 1974, 1128 p.
- DE WULF, C., *De Erfwet van 31 juli 2017 - een algemeen overzicht met modellen voor de praktijk*, Brugge, die Keure, 2018.
- DEBLAUWE, R., *Het nieuwe erfrecht anno 2018. Burgerrechtelijk en fiscaal*, Herentals, KnopsPublishing, 2018.
- DECLERCK, C., "Het Belgische erfrecht in Europa: en marche!", *T.Fam.* 2017, p. 146.
- DEGEEST, G., "De erfrechtelijke positie van het stiefkind in de nalatenschap van de stiefouder", *TEP* 2016, 5-69.
- DELNOY, P., *Précis de droit civil. Les libéralités et les successions*, Brussel, Bruylant, 2010, 376 p.
- DELNOY, P., *Les successeurs et leurs droits in Rép.Not.*, Brussel, Larcier, 2005.
- DELNOY, P. en MOREAU, P., *Les libéralités et les successions: précis de droit civil*, Brussel, Larcier, 2016, 432 p.
- DILLEMANS, R., *Erfrecht, Deel I, Toewijzing van de nalatenschap*, in *Beginselen van Belgisch privaatrecht*, Gent, Story-Scientia, 1984, 474 p.
- GOOSSENS, E., *De Europese erfrechtverklaring*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 540 p.
- KLUYSKENS, A., *Beginselen van burgerlijk recht, Deel II, De erfenissen*, Antwerpen, Standaard, 1954, 390 p.
- LALIÈRE, F., *Option héréditaire*, Brussel, Bruylant, 2016, 149 p.
- LAURENT, F., *Principes de droit civil, Tome VIII-IX*, Brussel, Bruylant, 1873.
- PUELINCKX-COENE, M., *Erfrecht in Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, Antwerpen, Kluwer, 2011, 926 p.
- RAUCENT, L., *Les successions*, Louvain-la-Neuve, Academia-Bruylant, 1988, 343 p.
- RPDB, tw. *Les successions*, Brussel, Bruylant, 1951.
- VAN GYSEL, A.C. (ed.), *Précis du droit des successions et des libéralités*, Brussel, Bruylant, 2008, 956 p.
- VANDEBEEK, N., *Het onroerend goed en de nalatenschap*, Mechelen, Kluwer, 2016, 562 p.
- VASTERSAVENDTS, A., *Praktisch handboek van erfrecht*, Brussel, Larcier, 1975, 263 p.
- VERBEKE, A.L., "Nieuw Belgisch erfrecht", *RW* 2017-18, 1082-1103.
- VERBEKE, A., *Belgisch erfrecht in kort bestek. Met IPR-aspecten en praktische tips voor Nederbelgen*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 2de herziene uitgave, 100 p. (<http://ssrn.com/abstract=1750864>).
- VERBEKE, A.L., BUYSENS, F. en DERYCKE, H. (eds.), *Erfrecht en testament in Handboek Estate Planning*, Algemeen deel, Boek 5, Brussel, Larcier, 2014, 454 p.
- DE WILDE D'ESTMAEL, E., *Les droits de succession et les droits de donation: Aspects théoriques et pratiques*, Brussel, Larcier, 2014, 262 p.

III. GIFTEN

- BARBAIX, R. en VERBEKE, A.L., *Kernbegrippen erfrecht en giften*, Brugge, die Keure, 2013, 200 p.
- BARBAIX, R., *Het contractuele statuut van de schenking*, Antwerpen, Intersentia, 2008, 1130 p.
- COENE, M., *Giften*, Antwerpen, Universitaire Instelling Antwerpen, 2001, 207 p.
- DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge, Tome VIII/1, Les libéralités (généralités). Les donations*, Brussel, Bruylant, 1962, 897 p.
- DE PAGE, H., *Traité élémentaire de droit civil belge, Tome VIII/2, Les testaments*, Brussel, Bruylant, 1973, 1935 p.
- DE WILDE D'ESTMAEL, E., *Les donations*, in *Rép.Not.*, Brussel, Larcier, 1995 en 2009.

Algemene bibliografie

- DE WILDE D'ESTMAEL, E., *Les donations. Aspects civil et fiscal*, Brussel, Editions Créadif, 1996, 198 p.
- DILLEMANS, R., *Testamenten in Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, Antwerpen, Standaard, 1977, 514 p.
- DILLEMANS, R., VAN DEN BOSSCHE, A. en DE CLERCQ, M., *Testamenten in Beginselen van Belgisch Privaatrecht*, Mechelen, Kluwer, 2012, 420 p.
- GRIMALDI, M., *Droit civil. Libéralités. Partages d'ascendants*, Parijs, Litec, 2000, 627 p.
- KLUYSKENS, A., *Beginselen van burgerlijk recht, Deel III, Schenkingen en testamenten*, Antwerpen, Standaard, 1955, 523 p.
- LAURENT, F., *Principes de droit civil*, Tome IX-XV, Brussel, Bruylant, 1887.
- RAUCENT, L., *Les libéralités*, Louvain-la-Neuve, Academia-Bruylant, 1991, 320 p.
- RPDB, tw. *Donations et testaments*, Brussel, Bruylant, 1950.
- SACE, J., *Les libéralités. Dispositions générales*, in *Rép.Not.*, Brussel, Larcier, 1993, 311 p.
- VAN GYSEL, A.C., *Précis du droit des successions et des libéralités*, Brussel, Bruylant, 2008, 956 p.
- VERBEKE, A.L., BUYSSENS, F. en DERYCKE, H. (eds.), *Erfrecht en testament in Handboek Estate Planning. Algemeen deel 5*, Gent, Larcier, 2014, 429 p.